

Ryszard Brykowski

Laudacja doktora Wojciecha Fijałkowskiego

Ochrona Zabytków 51/2 (201), 93-95

1998

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Redaktorowi Naczelnemu „Ochrony Zabytków”
Panu Doktorowi Wojciechowi Fijałkowskiemu
życzenia wszystkiego najlepszego z okazji
70-lecia urodzin i 50-lecia działalności na polu
upowszechniania ochrony i konserwacji zabytków

składają

Dyrekcja
i zespół Działu Wydawnictw
Ośrodka Dokumentacji Zabytków

LAUDACJA* doktora Wojciecha Fijałkowskiego

**AUREUM IUBILEUM —
QUINQUAGESIMO ANNO LABORE
ET SEPTUAGESIMO ANNO VITAE IN ARTIUM
HORTIS**

Wojciech Fijałkowski urodził się 4 lipca 1927 r. w Żychlinie, miejscowości położonej w Kuntowskiem, na obszarze historycznej Wielkopolski, i chociaż niebawem znalazł się wraz z rodziną w sercu Polski — Warszawie, to miejsce urodzenia nie było pozbawione znaczenia. W Warszawie uczęszczał do szkół i na studia.

AUREUM IUBILEUM LABORE

Pięćdziesiąt dwa lata temu, w 1946 r. Wojciech Fijałkowski rozpoczyna studia na Uniwersytecie Warszawskim, a w dwa lata później pracę w Muzeum Narodowym w Warszawie, początkowo w pracowni konserwatorskiej Działu Starożytności, a niebawem — jako konserwator muzealnych budowli i parkowej zieleni — wkracza do ogrodów sztuki.

Rok 1954 jest szczególnym rokiem w życiorysie Jubilata, zaczyna w nim bowiem Wielką Przygodę w życiu osobistym i zawodowo-naukowym. W tym roku staje na ślubnym kobiercu z pracującą wówczas w Muzeum Narodowym panną Janiną Wichman. W tym też roku zostaje przeniesiony na stanowisko kustosa zbiorów Muzeum w Wilanowie i w tym samym roku, współ-

nie z inż. arch. Jackiem Cydzikiem rozpoczynają odbudowę, konserwację i rewaloryzację jednego z najcenniejszych zabytkowych zespołów w kraju — pałacowo-ogrodowego zespołu w Wilanowie. Prace trwają pełne dziesięć lat, ich zakończenie następuje w 1964 r. W dziewiętnaście lat później, uprzedzając dwudziestą rocznicę zakończenia, w 1983 r. ukazuje się wspólna publikacja Jacka Cydzika i Wojciecha Fijałkowskiego: *Wilanów, dzieje, architektura, konserwacja* — pamiątkowa księga będąca rzetelnym opisem prowadzonych prac, wielu trudności, niekiedy potknięć, ale też wielu odkryć i ogólnego, wielkiego sukcesu.

Wilanowska przygoda *in artium hortis* trwa. Wojciech Fijałkowski od roku 1962 jest kuratorem, a w latach 1986–1991 dyrektorem Muzeum w Wilanowie. Przez cały czas przekomponowuje i ulepsza ekspozycję muzealną, a równocześnie organizuje lub współorganizuje liczne wystawy polskiej sztuki w kraju i za granicą: w Niemczech, Norwegii, Szwajcarii, we Włoszech i w byłym Kraju Rad. Są wśród nich wystawy o prestiżowym znaczeniu, aby wymienić tylko niektóre: *Polskie malarstwo* (Oslo, 1960), *Sztuka baroku w Polsce* (Brunszwik, 1964), *Sztuka w Polsce od gotyku do współczesności* (Zurych, 1974), *Polska sztuka od średniowiecza do oświecenia* (Rzym, 1975), *Realizm w sztuce polskiej od XVI do XX stulecia* (Moskwa, Leningrad, 1979). Równocześnie nic, co z Wilanowem związane, nie jest Jubilatowi obce. Nieustannie bada

* Laudacja wygłoszona w dniu 24 lutego 1998 r. przez prof. dr. hab. Ryszarda Brykowskiego w trakcie uroczystego spotkania z Jubilatem w Sali Białej Pałacu Wilanowskiego.

— pałac, park i zgromadzone w pałacu dzieła sztuki; z pasją tropi, porównuje, docieka i przedziera się przez archiwalia, a wyniki swych badań publikuje poszerzając z roku na rok nasz krąg wiedzy o dziełach sztuki i zarazem pamiątkach powierzonych jego pieczy.

Na ponad 170 publikacji, artykułów, rozpraw, katalogów i haseł encyklopedycznych, najbardziej żmudnych i odpowiedzialnych opracowań, stanowiących dorobek naukowy Wojciecha Fijałkowskiego, aż w 73 tytułach znajdują się słowa: „Wilanów” lub „wilanowski”. Wilanów ukryty jest co najmniej w 30 dalszych pozycjach, zwłaszcza w tych, gdzie w tytule znajduje się nazwisko króla Jana III Sobieskiego.

Pierwsza publikacja naukowa ukazała się drukiem w 1954 r., jest nią praca magisterska o kościele w Raszynie, ale w tym samym roku ukazują się też dwie pozycje o Wilanowie, w tym pierwszy po wojnie przewodnik po pałacu i ogrodzie. W 1977 r. wydana zostaje drukiem rozprawa *Wnętrza pałacu w Wilanowie*, będąca rozszerzoną pracą doktorską, obronioną trzy lata wcześniej na Uniwersytecie Warszawskim pod tytułem *Wnętrza pałacu Jana III Sobieskiego, ich późniejszy rozwój i przeobrażenia*. Prace — magisterska i doktorska — pisane były pod kierunkiem profesora Stanisława Lorentza, zarazem dyrektora Muzeum Narodowego w Warszawie, którego zastępcą w tej funkcji w latach 1973–1974 jest Jubilat będący w tym czasie również kuratorem Muzeum w Wilanowie.

Dziś otrzymaliśmy *Królewski Wilanów*, jakby ukoronowanie wilanowskiej epepei i przebywania *in artium hortis*. A przecież nie jest to ostatnia pozycja w dorobku naukowym Wojciecha Fijałkowskiego. Czekamy wszak na będące w druku: *Warszawskie rezydencje Wettinów; Trzy mauzolea Potockich; Natolin; Ogród Saski w Warszawie i problemy jego rewaloryzacji* i na *Ogrody barokowej Warszawy* — wciąż przebywamy wraz z Jubilatem w „ogrodach sztuki”.

In arte sua quilibet rex — w swojej sztuce każdy jest królem. Jan III Sobieski w sztuce budowania, wyposażania i upiększania swych rezydencji w Olesku, Pomorzaniech, Jaworowie, Zółkiwi i w Wilanowie był niewątpliwie mistrzem.

W sztuce ratowania i utrzymania ostatniej zachowanej królewskiej rezydencji — Wilanowa, w sztuce eksponowania i popularyzowania zabytków Wilanowa — mistrzem i królem był przez lat pięćdziesiąt i jest nim nadal, chociaż obecnie już nieformalnie — b. kustosz, kurator i dyrektor Wilanowa — doktor Wojciech Fijałkowski.

Według starożytnych „ogród” to także proste, zwyczajne życie. I w tym właśnie prostym i zwyczajnym życiu, już poza „ogrodami sztuki”, ale niejako w ramach domowego ogniska doktor Wojciech Fijałkowski znajduje czas i prowadzi przez dziesięciolecia intensywną działalność w społecznej służbie. Czy uda się to wszystko odnotować i pokazać? Spróbujemy, choć rozmiar działalności Jubilata pozwala jedynie na suche

wyliczenie. W latach 1948–1966 Wojciech Fijałkowski działa w Społecznym Funduszu Odbudowy Stolicy, pełniąc od 1964 r. funkcję przewodniczącego Komisji Inwestycyjnej Komitetu Warszawskiego SFOS. W latach 1973–1980 jest prezesem Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych w Warszawie i w tym samym czasie Przewodniczącym Krajowej Komisji Pracowników Muzeów i Konserwacji Zabytków przy Zarządzie Głównym Związku Zawodowego Pracowników Kultury i Sztuki. Przez ponad trzydzieści lat działa w Towarzystwie Przyjaciół Warszawy, gdzie w okresie 1983–1993 jest przewodniczącym Komisji Ochrony Zabytków. W latach 1993–1994 sprawuje funkcję sekretarza Rady Kultury przy Prezydencie Rzeczypospolitej, jest też członkiem Rady Programowej Rozwoju Warszawy oraz członkiem Rady Programu Rozwoju Warszawy — „Warszawa XXI wieku”.

Aktualnie jest honorowym członkiem Stowarzyszenia Konserwatorów Zabytków, członkiem Społecznego Komitetu Opieki nad Starymi Powązkami, Zespołu Rzeczników Centrum Europejskiego w Natolinie, Narodowych Komitetów ICOM i ICOMOS, Rady Programowej Ośrodka d/s Polskiego Dziedzictwa Kulturowego poza Granicami Kraju Stowarzyszenia „Wspólnota Polska” oraz Rzeczniczką Ministra Kultury i Sztuki d/s rewaloryzacji zabytkowych zespołów architektonicznych. Jest też członkiem Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej.

Trzeba dodać do tego, że w latach 1977–1985 redagował „Studia Wilanowskie”, a obecnie jest redaktorem naczelnym kwartalnika „Ochrona Zabytków” i przewodniczącym Rady Redakcyjnej miesięcznika „Spotkania z Zabytkami”. Sprawuje też opiekę nad serią wydawniczą pt. „Biblioteka Towarzystwa Opieki nad Zabytkami”. W Towarzystwie tym pełni funkcję prezesa Zarządu Głównego.

IUBILEUM VITAE

Podążając niestrudzenie za Jubilatem — doktorem Wojciechem Fijałkowskim przez lata jego życia, widzimy jak cechy rodzinnej Wielkopolski — spokój, opamięnanie, systematyczność i perfekcjonizm z pracy, połączone z warszawską prężnością i pewnością siebie, z warszawskim polotem zabarwionym humorem i uśmiechem, dały bogaty plon w pracy naukowej, muzealno-wystawienniczej i społecznej.

Dzisiejszy Jubileusz pozwala nam w żyjącym obok nas koledze odkryć tytana pracy i dokonań, których być może On sam nie był w pełni świadomy, bo zapracowany jednakowo w każdym kolejnym dniu życia nie widział w tym nic nadzwyczajnego czy też specjalnego i traktował swe czynności jako coś naturalnego, powszedniego, no, może chwilami jako Służbę przez wielkie „S”, dziś niemodną, niezrozumiałą, ale właśnie taką, jaką niegdyś podjął przy blasku ogniska, a potem z bronią w rękę.

Jubilat za swoją działalność w dziedzinie szeroko pojętej kultury otrzymał:

- Złotą Odznakę Odbudowy Warszawy,
- Złotą Honorową Odznakę za Zasługi dla Warszawy,
- Złotą Honorową Odznakę Towarzystwa Przyjaciół Warszawy,
- Złotą Odznakę za Opiekę nad Zabytkami,
- Odznakę Zasłużonego Działacza Kultury.

Otrzymał też nagrodę artystyczną Ministra Kultury i Sztuki (1973) oraz Nagrodę Miasta Stołecznego Warszawy (1979) za szczególne zasługi w dziedzinie rewitalizacji zabytkowych zespołów architektonicznych, a także dyplom honorowy Towarzystwa Miłośników Historii w Warszawie i Wydziału Kultury i Sztuki Urzędu Miasta Stołecznego Warszawy za książkę *Wnętrze Pałacu w Wilanowie*.

Za liczne osiągnięcia w dziedzinie ochrony zabytków i muzealnictwa oraz w upowszechnianiu polskiej sztuki w kraju i poza jego granicami otrzymał:

- Srebrny Krzyż Zasługi,
- Krzyże: Kawalerski, Oficerski i Komandorski Orderu Odrodzenia Polski,
- Krzyż Oficerski Orderu Leopolda (belgijski), oraz
- Medal Komisji Edukacji Narodowej.

Wśród wymienionych odznaczeń znajdują się jeszcze dwa, może skromne odznaczenia, ale zasługujące na szczególną uwagę.

Wojtek Fijałkowski, podobnie jak wielu z nas, zapragnął niegdyś Wielkiej Harcerskiej Przygody i jej smaku zakosztował w latach 1937–1939 w szeregach 7 Warszawskiej Drużyny Harcerzy. Służbę Harcerską pełnił nieprzerwanie aż do roku 1948, tzn. do czasu likwidacji ZHP przez reżim komunistyczny. W czas

okupacyjnej niewoli był żołnierzem Szarych Szeregów pod pseudonimem „Wojtek” w ugrupowaniu „Waligóra” na Ochocie aż do momentu aresztowania w 1943 r. Od 1945 do 1948 r. pełnił kolejno funkcje drużynowego i zastępcy komendanta Hufca Harcerskiego na Ochocie. Po 1948 r., kiedy harcerstwo przystosowano do sowieckiej Organizacji Pionierów, żaden prawdziwy instruktor nie pozostał w jej szeregach i „szarosergowy” Wojtek Fijałkowski też tego nie zrobił.

Za przynależność do podziemia wojskowego otrzymał z Londynu Krzyż Armii Krajowej, a w Warszawie Medal za Warszawę 1939–1945.

Dzisiejszemu naszemu Drogiemu Jubilatowi — doktorowi Wojciechowi Fijałkowskiemu, my, grono Jego Przyjaciół, bliskich kolegów i współpracowników ofiarujemy tak po prostu, od serca i z przyjaźni, a ku pamięci potomnych, przygotowaną przez nas książkę: *In artium hortis* i wraz z Państwem, z naszymi Miłymi Gośćmi, wraz z Pracownikami Muzeum w Wilanowie życzymy Jubilatowi: *Ad multos annos* w zdrowiu, pomyślności i w pracy!

Nie można w tym miejscu nie wspomnieć o Towarzystwie Życia naszego Wojtka, drogiej Jemu i nam, Pani Janinie Fijałkowskiej — dzielnie i wytrwale trwającej przy Nim, gdyż bez Jej troski, opieki i pomocy przebogaty wachlarz zainteresowań, działalności i dokonań Jubilata, tych doprowadzonych do dnia dzisiejszego i tych, które będą nam jeszcze dane, nie byłyby możliwe do zrealizowania.

Zatem **Obojgu Jubilatom** — *de libera gratia et sincero amore* — ze szczerego serca życzymy zdrowia i pomyślności przez sto lat i zawsze razem!

Ryszard Brykowski